

Dr. Valeriu Branisce.

CORIOLAN BREDICEANU.

8 DISCURS. 8

— LUGOJ, 1911. —
Tipografia Auspitz.

Dr. Valeriu Branisce.

CORIOLAN BREDICEANU.

8 DISCURS. 8

— LUGOJ, 1911. —
Tipografia Auspitz.

Cetit la 31 Ianuarie v. 1910 în ședința festivă a Casinei române din Lugoj, cu privilegiul desvălirei portretului fericitului Coriolan Brediceanu, pictat pe seama Casinei de pictorul academic Virgil Simonescu.

Domnilor și Doamnelor !

În sufletele noastre, a celor-ce i-am dat ultimul onor pământesc, vibrează încă puternic acel mișcător acord final, când între bubuiturile tradiționalelor treascote logojenești, s'au pierdut cuvintele de adio ale ultimului vorbitor în electrizătoarele accente ale cântecului: «*Au fost eroi, au fost ! Și o să mai fie !*»

Pe lângă nemărginita durere ce ne-a lovit pe toți, a încolțit totodată în sufletele noastre credința în un mai bun viitor, căci poporul din al cărui sin au crescut astfel de eroi, nu poate să se stingă nainte de vreme, căci prin eroii sei își croește poporul calea în viitor ! Mărimile morale și intelectuale ale omenimei nu încetează de a fi deodată cu moartea lor trupească, ei viețuiesc înaintea încă multă vreme, făcând pe călăuza generațiilor ce urmează în nesfârșitul șir al succedării lor. Astfel s'a stins Brediceanu-omul, dar Brediceanu-capitalul moral și intelectual trăește viiu în sufletele noastre și încă multă vreme are să ne fie cel mai scump patrimoniu, cea mai scumpă parte din noi în lupta grea ce o ducem pe toate terenele vieții noastre publice.

Zic : parte din noi, pentrucă noi nu asimilăm numai materiile cu cari ne nutrim corpul, ci și ideile și sentimentele din mediul în care trăim sufletește. Iar fericitul Brediceanu, ca cel mai genuin produs al mediului nostru special, a fost în așa măsură concreșcut cu toate manifestările de viață ale acestui mediu, transpirându-l și imprimându-i timbrul individualității sale proprii, încât noi, ceice am avut fericirea a trăi și lucră cu el împreună nu numai i-am fost contemporani și colaboratori, ci am fost părți din el, absorbiți așa zicând de sufletul lui mare, încât și astăzi când el nu mai este între noi, sufletul lui mare trăește în noi și prin noi se transmite celor ce după noi au să urmeze.

Chemați astăzi a face analiza manifestațiilor de viață ale acestui mare suflet de artist nici pe departe nu ajunge a-l privi ca produs al selecțiunii și al moștenirilor, ci trebuie să-l privim ca cel mai genuin produs al evoluțiunii speciale și politice a Românilor din Bănat și în deosebi din Lugoj.

În cele ce vor urmă aici voi încercă să-l reoglundesc pe fericitul CORIO-LAN BREDICEANU prin prisma acelei evoluțiuni sociale și culturale, care prin el s'a sintezizat.

Deși bărbat relativ tinăr și om al vremilor noi, el a trăit și crescut între astfel de împrejurări și condiții, încât în sufletul lui simțitor de artist s'au repercutat toate frământările, pornirile și aspirațiunile ultimei jumătăți de veac a istoriei acestui ăret cu manifestațiuni proprii de viață românească. *Coriolan Brediceanu* este

așă zicând încarnațiunea pornirilor constituționale democratice în spirit declarat național român ale acestei epoce cu toate avânturile ei sublime și cu toate adorabilele ei naivități. În marele suflet de artist al lui toate aceste porniri și avânturi s'au încheșat într'o puternică individualitate, devenind C. Brediceanu în accepția lui Carlyle adevăratul «representativ man» al gândirei și simțirei românești din Bănat, așă cum s'a cristalizat aceasta pe urma dezvoltării proprii și particulare de aici.

Hărăzit dela natură cu darul extraordinar al observațiunii și cu o mare putere de intuițiune, nu numai a prins și înțeles întreaga viață sufletească ce-l încunjură, dar a și știut să-i deie expresiune atât de desăvârșit, încât lumea ce-l ascultă se regăsește surprinsă în cele mai intime gândiri și simțiri ale sale. Această putere cu adevărat artistică explică marile efecte ce le-a obținut ca orator popular.

Privind la evoluția individualității lui C. Brediceanu ia ființă naintea ochilor noștri istoria acestei bucăți de pământ locuite de Români, istorie astăzi nu numai nesocotită, dar chiar ascunsă cu o genă oarecare, ca și când nu tocmai această parte a istoriei noastre ar conține trezirea celor mai nobili germeni de viață în sufletul poporului român !

Este istoria acestei bucăți de pământ dela 1848 până aproape în zilele noastre !

Nicăiri în întreaga țeară n'au găsit revindicațiunile democratice ale anului 1848 o burghezime română aptă a și-le însuși în așă măsură ca și tocmai în Lugoj. Eră o burghezime sănătoasă și

bine situată, care ajungând la conștiința naționalității sale încă binișor înainte de anul 1848 pornise acțiunea de a desbrăca scrierea românească de haina străină și a desface biserica strămoșească de sub jugul străin.

Anul 1848 a găsit aici teren pregătit pentru democrația ale cărei zori păriau a se vărsa din mișcările generoase ale tinerimei din Pesta.

1111 Nicăiri n'a fost salutată cu așa însuflețire între Români inaugurarea constituționalismului ca tocmai în Lugoj, unde ca resunet al marelui adunări de pe câmpul libertății al Lugojului, s'a proclamat Metropolia națională a Românilor scăpată de sub ierarhia Sârbilor, s'a serbat înfrățirea maghiaroromână cu transparente alegorice, muzici, iluminări și artificii.

Intre burghezii fruntași ai acestor zile eră măestrul săpunar Vasile Brediceanu, om deștept și bun de gură, un fel de tribun al poporului, în a cărui casă ospitalieră se întruniau la sfat și fapte fruntașii burghezimei române din Lugoj. Ca diletant al teatrului românesc îl vedem dejă pe atunci, când în alte părți locuite de Români nici vorbă nu eră încă de cultivarea Muzei române a teatrului. Un afiș tipărit de teatru, remas din acele vremi (1847) ne relatează interesantul fapt cultural istoric, că o trupă maghiară de actori venită la Lugoj, asociându-se cu diletanții români, a tradus în românește piese din repertoriu, reprezentându-le astfel în teatrul de pe atunci din Lugoj, ridicat pentru cultul artei germane. Intre acești diletanți găsim la loc de frunte pe săpunarul Vasile Brediceanu împreună cu soția sa. Vremuri a căror

pomină se stinge, că nu s'a găsit încă cine să le scrie și să arete partea ce revine acestui colț de pământ în istoria frământărilor și nizuințelor culturale naționale ale poporului român.

După primele isbucniri ale redeșteptării naționale urmând tristul absolutism, zile grele au apăsas și acest colț de pământ, care recade iarăși sub jugul ierarhiei sârbești și opăcit în desfășurarea avântului, ce așa frumos se pornise, și-a purtat sarcina cu resignare, nădăjduind în venirea unor vremi mai bune. Dovadă a sentimentului obștesc al Românilor de pe aceste vremi este acel răspuns al comunei bisericești a Lugoșului către Patriarh, când după neisbutitul atentat a lui Libényi, învitată comuna Lugoșului din partea Patriarhului de a se alătura la deputația ce avea să felicite pe Monarh în numele bisericii resăritene, răspunde biserica din Lugoș că n'are bani pentru așa scop.

Și apoi câtă însuflețire când prin Diploma de Octombrie s'au arătat iarăși zorile restabilirii constituționalismului. Zori cari s'au dovedit ca înșelătoare fără de a mai putea însă desrădăcina din suflete credința în puterea tămăduitoare a constituționalismului, bazat pe democrație și libertate națională.

Copilul Coriolan al lui Vasile Brediceanu a văzut lumina zilei în casa măestrului săpunariu tocmai în ajunul Crăciunului din furtunosul an 1849, parcă anume, ca zămislit din frământările generoase ale acestui an să desvoalte în candidul seu suflet acei germeni de lumină și libertate în a căror creștere își concentrau Români a elor vremi toate doririle inimei lor însuflețite de o uriașă credință în viitorul poporului român.

De multe ori zicea fericitul Coriolan glumind cu noi, că anul 1849 s'a încheiat pentru Românii bănăţeni cu naşterea lui. Şi a fost de fapt în cea s bun, căci nu numai că spiritul învioşător al acelor vremi şi-a găsit un vrednic reprezentant în C. Brediceanu, ci tocmai C. Brediceanu a susţinut continuitatea acelei ideologii până în zilele noastre. Intreaga tradiţie sfântă a acelei epoce de redeşeptare naţională s'a lămurit la C. Brediceanu într'o pregnantă individualitate.

Zilele de grea urgie ale absolutismului le-a trăit în nevinovăţia copilărească, dar când zorile restabilirii constituţionalismului au început să se reverse au găsit dejă un suflet accesibil şi primitor, acea tablă netedă de ceară în care s'au imprimat adânc şi indelebil impresiunile sfinte ale acelor zile de luptă şi de mari nădejdi.

Erà dejă băiat trecut de 12 ani când venise marele mecénat al nostru Emanuil Gojdu de primcomite al Caşului la Lugoj.

Băiatul Coriolan elevul învăţătorilor de pie memorie Vasile Nicolescu şi Stefan Lipovan, participă dejă cu toată inima la mişcările din jurul lui. Se pornise lupta pentru limba română ca limbă oficială la comitat şi însufleţii propagandişti ai acestui curent erau aşă ziişi «librişti» în frunte cu dascălul Nicolescu şi cu maistor Vasile Săpunariul, cari ca semne distinctive ale acestei mişcări purtau pene cu inscripţia «*Limba*» în pălărie. Erà o fericire pentru copii să fie şi ei părtaşi de distincţia a aveà astfel de pene în pălărie ca părinţii şi învăţătorii lor. Şi cu mândrie povesteà Coriolan cum a purtat şi el pana Libriştilor în pălărie,

aclamând limba românească, cel mai scump odor al poporului nostru.

«Toți se bucurau de ștergerea absolutismului — scrie Coriolan în Reminiscențele sale — piepturile se ridicau, inimile se deschideau, steaguri tricolore românești și ungurești falfăiau pe casa comitatului, pe primărie și pe casele fruntașilor de tot neamul. Un singur steag nu se suferiă, ci toți, Români și Maghiari, trebuiau să arboreze ambele steaguri în semn de comună bucurie».

Cu prilejul instalării prim-comitelui E. Gojdu s'a dat mare banchet la oteul «La cornul de vânătoare» — de prezent proprietatea bisericii gr. or. române, închiriată Jandarmilor ca cazarmă —. Sala erà decorată cu treicolore române și maghiare. Prim-comitele și-a făcut intrarea însoțit de vice-comiții Faur și Szende. Corul Românilor a cântat «Deșteaptă-te Române». Iar prim-comitele Gojdu mișcat până la lacrimi a zis vorbele :

«Fraților, a-ți auzit cântarea «Deșteaptă-te Române»! Aceasta să vă fie rugăciunea și de dimineața când vă sculați și seara când vă culcați».

Cuvinte ce trăesc și astăzi vii în amintirea Lugojeilor, cari pomenesc cu evlavie numele fostului lor prim-comite, astăzi serbătorit de toți Români ca mare mecenate al bisericii și națiunii.

Erau acele vremi când nici fericitul Gojdu nu erà în ochii mulțimii destul de național, deși recomandase Românilor să le fie «Deșteaptă-te Române» rugăciune de dimineața și de seara. Nu erà, pentrucă se făcea pe acele vremi încercarea de a importă aici altă tradiție politică, străină de

acest pământ. Tradiție susținută aici cu bunăcredință de acea grupare de intelectuali, care se încheagase în jurul nou înființatei episcopii gr. cat. Eră un curent extremist, care în curând, schimbându-se relațiile politice, a trecut apoi în celălalt extrem.

Fericitul Gojdu presimțind caracterul catastrofal al acestui curent impropriu a avut să sufere din cauza aceasta în scurtul timp cât i-a fost dat să stea în fruntea acestui comitat cu populație puternică și conștientă românească. Dar și în acest scurt timp a pus bazele unei dezvoltări sănătoase. A căutat să creeze aici în Lugoj o clasă selectă de intelectuali români, invitând tineri români aleși din toate părțile țerii ca așezându-i în Caraș, să se formeze aici, ceea ce ne lipseă atunci și ne lipsește și astăzi, o clasă puternică de intelectuali, devotați neamului și bisericii ca din aceștia să se închege cetățuia inexpugnabilă a apărării acelor drepturi, cari urmează din spiritul noilor legi. Tendința cinstită de a exploata în favorul Românilor situația nouă, l-a condus în toate lucrările sale aici.

S'a și înfiripat în Lugoj o mult promițătoare societate românească, care cu zel și sinceră însuflețire a dezvoltat spiritul național român în viața socială și culturală a Românilor din Lugoj.

Instituțiunile noastre mai de seamă : Reuniunea română de cetire (Casina română), Reuniunea de binefacere a femeilor române, Reuniunea de cântări și muzică s'au închegat în acele vremi din cele mai curate intențiuni de a așeză viața românească pe bazele puternice, oferite de noul spirit al timpului, ajuns și la noi.

In mijlocul acestei mari prefaceri,

saturate de sinceră însuflețire și adevărată dragoste pentru tot ce este românesc și-a făcut tinerul Coriolan educația socială și națională.

În sufletul seu predispus pentru tot ce este nobil și frumos, dar și românesc, au prins rădăcini adânci toate aceste nizuințe, încât cu vremea a devenit adevăratul lor apostol, chiar și în epoca ce a urmat, când în urma schimbării relațiilor politice a eșit la suprafață tendința de a distruge opera de încheiere națională a lui Gojdu, de a sparge falanga puternică românească creată de acesta, de a risipi pe frunții români adunați la Lugoj, în toate direcțiile vântului.

Au venit vremi, când întreaga operă de încheierea națională, moștenirea aceasta a renașterii din începutul anilor 60, a rămas în sarcina a doi-trei bărbați, destoinici dar prea puțini pentru a duce cu succesul dorit la capăt acțiunea începută cu atâtea nădejdi însuflețitoare. Între acești puțini satornici revine lui Coriolan Brediceanu partea leului, căci el a fost vadul care a legat acele vremi apuse cu prezentul, prin el s'a transplântat tradiția regenerării naționale în zilele noastre. El e veriga care leagă trecutul de timpul de față.

Anteluptător și conducător, apostol al naționalizării sociale și politice în adevărata accepție a cuvântului, nu numai cu vorba ci și cu fapta, gata la orice jertfă, de-o potrivă conducător și gregar, după cum cerea trebuința. El era gazda casei în Lugoj, de orice lucru românesc era vorba și tot el era și «slugă a tuturor» — cum zicea adesea în glumă — când se reclamă muncă pentru a da ființă unui gând senin,

din inimă isvorit și de minte gândit. În tot locul îl vedem, pe toate terețele și dela nimic nu s'a dat înapoi, când eră vorba de vre-o acțiune în interesul închegării naționale și sociale.

Îl vedem la corul nostru, precursorul Reuniunii noastre de cântări și muzică, cu luminărica de său prinsă de masă, stând în băncile școalei alături cu alți cântăreți din toate păturile sociale ale Lugojului, învățând «notele» dela «Pemul», cum îi ziceau măestrului de muzică Iosif Czegka, Ceh de origine, fost capelmaistru al regimentului de Ulani, ce staționase în Lugoj și remas apoi în Lugoj ca profesor de muzică și dirigent, după permutarea Ulanilor în altă garnisoană.

Îl vedem pășind pescenă ca declamator și diletant, cântăreț în operete, regisor la teatru, ca aranjator de petreceri, ba și ca împărțitor de afișe, supraveghietor al celor ce măturau sala, ori aranjând scaunele pentru public și aninând de spatele fiecărui scaun bilețul cu numărul scaunului. Primul lui debut ca declamator îl înregistrează ziarele din 1870.

Îl vedem încercându-se ca autor dramatic și ca libretist, ca scriitor original și traducător, după cum cerea lipsa, ca să umple «lacuna» în repertoriul nostru atât de serac pe acele vremi. A tradus, a prelucrat, a localizat, imitat, fără astâmpăr după cum cerea trebuința. Bine, rău, cum a putut, dar a făcut de «a prins lipsurile» cum se zice. Cum eram pe acele vremi de tot seraci în coruri (piese muzicale pentru mai multe voci) a tradus pe nimerite din bogata literatură muzicală germană, numai să aibă ce cânta. Din vremile acele datează hazlia cântare:

«Am văzut un călușel» etc. care erà să fie traducerea românească a frumoasei cântări germane:

«Sah ein Knab' ein Röslein stehn,
Röslein auf der Heide» etc.

confundând traducătoriul (C. Br.) Röslein (roză) cu Rösslein (cal). Adorabile dovezi ale unei însuflețiri sfinte, care nesocotește hotarele puterii date, numai ca să înnainteze cultul frumosului în societatea redeșteptată, dar încă seracă în puteri creatoare.

Ca prim debut a declamat piesa: «Trei frați de cruce», a jucat apoi pe «bărbierul Sgârăilă» în «Farmecul Amorului», pe «Șeriful» în «Javotte», operetă în 3 acte a cărei traducere are să se atribue în mare parte reposatului canonic Mihail Nagy dela nou înființata episcopie gr. cat. din Lugoj. Să ne oprim puțin la acest fapt: Un canonic traducător de operete! Nu păcate omenești, ci sincera însuflețire de a contribuî la înfiriparea artei la Români a îndemnat pe severul canonic a se indeletnicî cu arta traducerei de operete. Și nici nu e caz izolat. Avem și altele de pe acele vremi. Așă d. e. canonicul Stefan Perian, încă pe vremea când erà secretar episcopesc, a tradus piesa «Prisonierul», care de asemenea s'a jucat la Lugoj de însuflețîții diletanți români. Pe acele vremi nu se exchideau membrii capitolului gr. cat. din Lugoj dela îndemnurile sociale și literare ale societății române, ci luau parte activă la toate și la caz de trebuință nu ezitau a se pune în frunte! Insuflețirea fără margini pentru tot ce este românesc a șters hotarele, astăzi atât de strict observate, între cele «bisericești» și cele naționale — lumești.

Tocmai îndemnurile și succesele aceste au pus apoi temelia actualei «Reuniuni de cântări» ale cărei statute au fost elaborate de Coriolan Bredicean și primite de adunarea generală ținută la 1873 și aprobate abià la 1877. Pedecile formale însă n'au stânjenit activitatea corului și a societății de diletanți, pe cari nu literile moarte ale statutelor, ci însuflețirea sfântă pentru cauza propășirii culturale le ținea la olaltă. Doar au luat ființă mult nainte de votarea statutelor și de aprobarea lor, în cari n'au văzut alta decât o împlinire a condițiilor formale reclamate de lege.

Intre astfel de împrejurări, într'un mediu transpirat de însuflețirea sinceră a unei societăți în renaștere, și-a făcut tinărul Coriolan studiile, absolvând liceul din Beiuș și studiile juridice la academia din Pojon.

Terminându-și studiile și luând diploma de avocat s'a așezat la 1874 în Lugoj, devenind aici apoi, în vreme esențial schimbate în nefavorul nostru, adevăratul c h i a g s o c i a l.

Entuziasmul juvenil, expansiunea sufletească, pofta de jertfă pentru tot ce este românesc, munca de uriaș pe toate terenele, i-au ramas soți credincioși și nedespărțiți până la apusul zilelor sale. Nici o decepție, nici o lovitură n'a fost în stare să-l frângă, ori să-i reducă pofta de lucru și de jertfă, entuziasmul nemărginit. Acelaș a ramas, credincios sie-și dela început până la sfârșit, încât de multe ori pareà în mijlocul nostru, ca solul altor v r e m i, pentru cari a pierit garda, care să le priceapă.

Aproape nu este teren, pe care să nu-l găsim muncind și îndemnând prin

exemplul seu și pe alții la muncă și jertfă.

A resfoit filele trecutului și a căutat cu sirguintă de albină toate notele și însemnările ce se raportează la trecutul Românilor în aceste părți. A adunat tineri în jurul seu, atragându-le luarea aminte asupra acestor monumente ascunse, cari vorbesc despre gloria străbunilor. I-a pus la lucru să studieze și ei, ca invocând imaginea unui trecut strălucit, să verse noi puteri de luptă și muncă în vinele celor ajunși să desnădăjduiască sub povara zilelor de restriște.

Din rezultatele scrutărilor sale diletantice, a făcut conferențe și prelegeri, a scris reminiscențe, între cari negreșit cele mai prețioase sunt cele privitoare la închegarea vieții muzicale românești în Lugoj.

Cu puterea de imaginație a înviat pe baza datelor ce le-a cules, viața Românilor din trecutul Bănatului și din această creațiune ne-a dat drăgălașa novelă: «*Peatra credinței*», care a apărut ulterior și în traducere maghiară.

Din viața poporului, pe care o cunoșteă și pricepeă atât de perfect, combinând fapte cu credințele și legendele legate de «capela grofului» și isvorul zinelor, a scris romantica noveletă: «*Fira*», care în multe părți abundează de adevărată poezie.

A scris foiletoane, schițe. Are mai multe piese teatrale, prin cari a căutat să îndeplinească »golurile« ce se resimțiau în repertoriul nostru de diletanți, și astăzi încă sărac din cale afară. Piesele acestea («*Lecuit*», «*Junii bătrâni*» etc.) deși încă primitive ca tehnică dramatică, se mențin cu succes și astăzi încă.

Dintre monologurile lui a ajuns celebru *Niță Panjen*, în care combate cu succes boala de domnie a multor din fii de «paori și maistori», cari fără să termine studii ca să ajungă la vre-o diplomă, nesocotesc zănaturile părințești și caută să ajungă domni la «varmeghie». «Din calfă de croitor la varmeghie scriitor». Și preferă a fi chelneri decât să remână cojocari sau tăbăcari. E acea boală de domnie ce nu se poate din destul combate.

De o adevărată frumsețe poetică sunt discursurile lui panegirice, căci țineă a da tuturor celor ce au avut un rol și rost în viața socială lugojană acea cinste, care să fie totodată și îndemn pentru alții.

Cele mai frumoase poezii a lui au fost însă acele inspirațiuni, pe cari le-a tradus îndată în fapte. Așa e serbătorirea lui Alexandri, când laureat la Montpellier, a venit să petreacă la Băile Erculane, unde au improvizat Românii din părțile aceste o adevărată serbătoare națională în jurul marelui bard dela Mircești, sau când încă înainte de aceea a întâmpinat cu corul lugojan în gara Orșova pe marele Mihail Cogălniceanu, care eră în cale, apăsător de griji, cătră Berlin la Congresul din 1878 ca plenipotențiat al României.

E lung șirul acestor creațiuni poetice, cari și-ar merită fiecare cronicariul fidel.

Mai țin să amintesc aici o interesantă încercare de a introduce o disciplină și la agapele, simpozioanele, la petrecerile dela masa albă, având în vedere așa zisele «commente» nemțești.

A încercat să creeze analog acestora *Ploscăria*, pe care țin să o dau aici

așă precum însuși o descrie Coriolan Brediceanu în însemnările sale :

«După fiecare concert sau producțiune teatrală se ținea petrecere de joc până în zori. «Ploscăriile» arangiate — ca serbări de veselie ale cântăreților, au ramas tuturoră în plăcută aducere aminte. Ideea «Ploscei» s'a născut — după «cizma» sau «cornul» de beut dela reuniunile de alt neam, și petrecerile date pentru veselie s'au numit «Ploscărie», dela plosca «Bună», sfințită cu ocaziunea celei dintâi ploscării, ținută în sala otelului «Regele Ungariei». O «ploscă» impozantă s'a procurat dela Sibiu și alte multe plosce mici (puii), Cântăreții au fost postați la o masă în formă de potcoavă, pe o tribună. În fața cântăreților — în golul potcoavei pe o măsută rotundă a fost așezată Plosca-Bună, împodobită cu daruri și flori, pantlici, marama de tot felul. În mijloc la masă ședeă președintele C. Brediceanu de-a dreapta nașul Dr. Ioan Maior, de-a stânga măestrul Ios. Czegka. Pentru toată ceremonia sfințirii a compus președintele un program cu text, la care a compus ariile măestrul Ios. Czegka. Publicul cel mai ales a luat parte la această frumoasă serbare.

«Bine să fie cuvântată împărăția veseliei în numele vinului, berei și al rachiei!»

Exclamă președintele cu ton tare și solemn, la care binecuvântare respunse corul cu :

«Beau să bem».

Și serbarea s'a început. A urmat botezul, diploma sfințirii, înfrățirea și la sfârșit s'ada arangeată tot în cântare comică, — căci petrecere românească fără sfadă sau

bătae nici că se poate. A 2-a «Ploscărie» s'a arangiat la «Vulturul negru» (azi cafeneaua Royal) pentru alegerea ploscariului. Alegerea s'a făcut după norma domnitoa.e, căci toți strigau «Opșa», nu mai unul «Lupu» și președintele C. Bredicean a aflat, că majoritatea e pentru «Lupu» și așa fù acesta proclamat de primul ploscariu».

Correspondent regulat al ziarelor, n'a pregetat a informà ziarele noastre despre toate momentele mai principale ale vieții noastre. A căutat să îndemne la scris pe tinerii din jurul lui, le-a împărțit teme, le-a revăzut scrierile și pe urmă tot pe el a ramas această sarcină de a face pe correspondentul ziarelor. El a făcut și tot el a fost cronicarul faptelor sale !

Apărător cu bun succes în procese criminale și aproape stabil apărător în procesele noastre politice. Un noian de studii și însemnări au ramas după el, căci a ținut totdeauna nu numai să frapeze pe procuror și judecători, ci să le și impună cu competența și cunoștința de cauză. Multe din aceste discursuri sunt transpirate de adevărata poezie a frământărilor noastre politice.

Domeniul lui cel mai propriu a fost însă sala comitatului. Aici a tunat și resunat puternica lui voce, descărcând multele dureri ale poporului. Avea darul deosebit a scoate în mod plastic obiectul discusiunii la iveală și ținându-se în cumpănă umorul cu indignațiunea, trecea fiecare discurs rostit în sala comitatului drept un eveniment, care preocupă nu numai publicul român, ci și pe cel străin.

Am putea culege tablouri pline de viață neperitoare din această activitate

a lui, dacă ne-ar permite cadrele acestui discurs. Aceleași calități cari i-au creat un atât de mare renume în sala comitatului Caraș-Severin, l-au caracterizat și ca orator și apărător al poporului prigonit, în dieta țerii ca deputatul cercului Oravița, pe care l-a cucerit alături cu al Bocșei la alegerile generale din 1906, față de secretarul de stat Szterényi.

Devenise popular la noi cât și la străini deopotrivă. Aproape nu era om care să nu-l cunoască. Și pentru toți avea o vorbă, o glumă, o binefacere.

În jurul lui se formase o adevărată comună de adicți și clienți, cari își înseninau zilele din binefacerile lui oferite aproape totdeauna în mod original. Era o tabără proprie, cum s'ar zice, de specialități din partea locului. O bucată din vechiul Lugoj, care astăzi se stinge.

Ca anecdote de spirit circulă o nesfârșită serie de întâmplări desfășurate în jurul lui Brediceanu, și ar fi pagubă ca aceste oglinzi de moravuri ale unei lumi ce se stinge, să nu se fixeze. Cine din noi nu știe povestii o întreagă serie din aceste întâmplări hazlii! Vestea i-a străbătut departe.

Îmi aduc aminte, eram la Sibiiu, copil în primii ani ai liceului, când s'a ținut memorabila conferință din anul 1881.

Străbătuse știrea din gură în gură că a sosit din Bănat și *vestitul Brediceanu*. Că cine-i și ce-i nu știam, precum nici nu puteam ști, dar știam că e vestit. Și toți căutam să-l vedem.

L-am văzut și tot atunci străbătuse știrea, că singur el dintre Bănățeni și Ungureni a votat pentru pa-

sivitatea Ardelenilor. Un lucru la aparență neimportant, dar totuși enorm de caracteristic, care dovedește cât de profund s'a adâncit în situația politică a Ardealului după o singură privire.

Vre-o câți-va ani în urmă pătrunsesese știrea despre modul cum a fost lipsit de mandatul dela Bocșa, la 1884. O indignare justă a repercutat corpul întreg neamului românesc.

Și apoi venise acel nenorocit 1892.

Tocmai când se pregăteă de drum deputația memorandistă, rostise C. Brediceanu la 24 Mai 1892 acel frumos discurs în congregațiunea comitatului Caraș-Severin, în care — din încredințarea partidului național român de aici — se alătură la felicitarea Monarhului cu prilejul împlinirii a 25 ani dela încoronarea ca Rege al Ungariei.

Acest discurs, din care resună toată durerea poporului român, precum și credința în puterea tămăduitoare a adevăratului constituționalism, dacă se va restabili acesta așa precum a fost contemplat, a fost cu toate aceste primit cu aplauze de întreaga congregațiune și în deputație a fost ales cu unanimitate, alătura cu episcopul Mihali și fostul secretar de stat Ioanovici, și Coriolan Brediceanu, spre a transmite Monarhului felicitarea comitatului.

Altul a fost efectul afară.

S'a pornit o urită campanie contra lui. Funie i-s'a trimis să se spânzure. «Coriolane și tu după ciolane!» eră exclamarea lansată de teroriștii presei de atunci, cu scopul declarat pe față de a-l nimici moralicește ca și pe Mocsonyi, Babeș și cei-

lalți fruntași ai noștrii, cari nu au fost de acord cu acțiunea memorandistă și nu au voit să aibe parte din eșecul ei.

L-a durut. Imens l-a durut. El eră tot inimă. Totul și-a jertfit pentru neam și acum să fie prezentat ca cea mai abjectă figură a neamului : Ca trădător ! Ca om în solda dușmanilor acelu popor, pentru care ori și când și viața și-ar fi dat-o.

L-a durut, dar a suportat cu abnegațiune și mai târziu, când s'a soliciat sprijinul lui pentru cei-ce l-au terfelit, a uitat totul, și în fruntea apărătorilor în procesul Memorandului tot pe Coriolan Brediceanu îl vedem !

Amintesc acest caz aici nu numai ca un moment important din viața lui C. Brediceanu, ci și ca o dovadă clasică pentru acea mare inimă românească, care nu cunoaște resbunarea, și care în dragostea cea mare pentru neam și biserică nu numai iartă totul, ci și știe să apere chiar și pe acela, care cel mai mare rău a voit să ți-l facă.

De partea politică a chestiei nu mă ating, căci nu acum și aici e locul a scoate în relief această parte a activității lui Coriolan Brediceanu. Veni-va timp și găsî-se-va loc și pentru aceasta. N'am putut'o însă trece cu vederea această nobilă trăsătură de caracter, proprie numai bărbaților mari, când caut să dau imaginea lui sufletească. Servească-mi aceasta ca scuză, dacă am atins chestii politice, de actualitate încă, de cari am voit și voesc să mă feresc în acest discurs.

Resbunarea lui a fost, că a făcut bine celor ce au voit să-i răpească cel mai mare bun al vieții sale, cinstea națională.

A fost bărbat, care toate talentele

sale le-a pus în serviciul apărării cauzei drepte a poporului român.

Și eu am avut fericirea să-l am ca apărător în procesele mele, în fecundul an, când unul după altul, nu mai puțin ca 74 procese de presă s'au pus în curgere contra foii ce redactam și semnam ca redactor responsabil.

Eră desbaterea a vre-o 23 procese cumulate. Se pertractă încă după vechea procedură fără întrerupere. Se începuse desbaterea proceselor dimineața la orele 8 și deabea a doua zi dimineața se terminase.

După miezul nopții, pe la 3, în sala tixită de lume, curgeau sudorile de pe mine.

Extrem de eșofat, mă plec cătră dânsul și zic:

— Grozav de cald, nu mai pot suportă.

— «Las' că te pun ei la recoare!», a fost răspunsul lui plin de umor, care ca prin minune îndată m'a învioșat.

Și a avut dreptate.

Când eră apoi să plec la temniță, unde mă așteptau doi ani din cea mai frumoasă vârstă a tineretelor, un considerabil număr de prieteni se adunaseră ca să ne luăm remas bun. După masa luată împreună, ne urcarăm cu toții în birje să o luăm spre gară.

În trăsura primă luasem loc lângă apărătorul meu. Birjarii dau bici cailor și pornim în goană spre gară.

Coriolan Brediceanu sare sus și strigă:

— Stai! Mână în pas. Las' să vadă Timișorenții cari ne-au judecat, că noi *n'avem motiv a ne grăbi la temniță!*

Și așa în pas am mers în lung convoi.

Umorul, această sare a vieții nici când nu l-a părăsit. Glumeț și în cele mai critice momente, gluma lui, care aveă totdeauna fond serios, ridică moralul și întăria șirele celor ce păriau a se clătina.

Mare a fost ca suflet, mare ca inimă, bogat în inspirațiuni, precum și totdeauna gata de lucru și jertfă. Individualitate pregnantă, care a transmis continuitatea ideologiei, zămislită sub soarele de primăvară al redeștării naționale epocii ernatice de conservare a zilelor noastre. Suflet de artist, nutrindu-se neconținut din psihicul viu al poporului, pe care nime nu-l înțelegea ca el, a dat viață tuturor pririlor noastre sociale și culturale, îndreptate spre intemeerea unui viitor mai bun, mai drept și mai demn de poporul român.

A căutat să satisfacă toate trebuințele evoluțiunei unui neam. Nici o problemă nu-i părea preă grea. O puternică credință i-a fost steaua conducătoare pe toate căile vieții, credința în dreptatea care trebuie să învingă.

În el s'a împlinit dorul inimei lui Gojdu: Deșteaptă-te române i-a fost rugăciunea de dimineață, când se sculă, și Deșteaptă-te române, eră rugăciunea lui seara, când se culcă.

Coriolan Brediceanu, stins în floarea vieții a ramas credincios băiatului, care a púrtat cu sfinte emoții peana «libriștilor» în pălărie. Tot el a fost, unul și acelaș, în toate situațiile complicate ale vieții, pe cari le-a străbătut. Produs al mediului în care s'a născut cu aptitudini atât de înnalte, a absorbit în sine toate aspirațiile generoase ale acestui mediu și a devenit cel mai geniun reprezentant al lui.

Numele lui înseamnă dejă astăzi o lungă și bogată epocă din istoria evoluțiunii noastre naționale în Lugoj și Bănat pe toate terenele.

Și acum dați-mi voe să încheiu, raportându-mă la o reminiscență.

Intre primii cu cari a colaborat Coriolan Brediceanu la infiriparea vieții noastre culturale, a fost Iuliu Panaiot, cântăreț de bun nume, a cărui cântare predilectă eră :

«Și oare ne vom revedea».

Când l-au petrecut la groapă, Coriolan Brediceanu a rostit cuvântul de adio, pe care l-a introdus cu citatul : Unde ești oh umbră dulce ? și l-a încheiat cu întrebarea :

Și oare ne vom revedea ?

Această întrebare planează în aceste momente solemne naintea noastră și noi, Casina română, ca suprema înche-gare a nizuințelor sociale ale societății române de aici, nu putem decât res-punde :

Credincioși îți vom remâneà, oh umbră dulce, ca atunci când ne-om revedea să-ți putem cu frunte înălțată spune :

Din tine am prins lumină, în tine am trăit și opera vieții tale am dus-o înnainte, căci în noi tu ai fost, precum ai tei vom remâneà, credincioși flămurei ce tu ai înnălțat pe bastioanele Lugojului român renăscut, a cărui fală și mândrie ai fost, ești și vei remâneà !

